

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) เป็นแนวความคิดที่ต่างจากมุมมองของจิตวิทยาแบบเก่าที่มุ่งเน้นเรื่องปัญหาของมนุษย์ มาเป็นให้ความสำคัญกับเรื่องจุดแข็ง (Strength) คุณค่า (Value) มมองโลกทางบวกหรือในแง่ดี (Optimism) ความหวัง (Hope) ความยืดหยุ่น (Resiliency) ความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q) ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้สึกต่อตนเองและผู้อื่น ในเชิงบวก การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความคิดและการกระทำเชิงบวก และความสุข (Happiness) ของบุคคล (Seligman, 1998) คุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ที่ประกอบด้วย ความหวัง (Hopeful) การมองโลกในแง่ดี (Optimisms) และความยืดหยุ่น (Resilient) ทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกในการทำงาน สร้างความพึงพอใจ และมีความสุขในการทำงาน (Youssef & Luthans, 2007) ความหวังและการมองโลกในแง่ดี เป็นกลไกในการสร้างแรงจูงใจ ทำให้เกิดกระบวนการสร้างความมุ่งมั่นในการทำงาน เกิดเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานอีกด้วย (Goleman, 1998) มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกร่วมกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า คุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผ่านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อประสิทธิภาพของบริษัที่อยู่ระหว่างการก่อตั้งหรือระยะเริ่มต้นของการดำเนินธุรกิจมากกว่าบริษัทที่มีความมั่นคงแล้ว (Peterson, Walumbwa, Byron, & Myrowitz, 2009)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นภายใต้การกำกับดูแลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีขนาดเล็กที่สุด แต่เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการบริหาร และพัฒนาชุมชนระดับตำบล มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชากรของประเทศในระดับรากหญ้า เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด อีกทั้งยังมีทฤษฎีที่ทำให้เชื่อได้ว่า อบต. มีศักยภาพสูงในการพัฒนาชุมชน เข้าถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริง จึงทำให้ตัดสินใจแก้ไขปัญหได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน (บุญศรี ยี่หะ, 2550) ซึ่งการบริหารงานของ อบต. จะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ที่ถือว่าเป็นหลักการสำคัญที่ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกหรือผู้บริหารท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการบริหารงานตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจดำเนินงาน ตรวจสอบและประเมินผลงานของ อบต. โดยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน เป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ นักพัฒนาทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม (วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล และธีระพงษ์ มาลัยทอง, 2550, หน้า 1) ซึ่งการที่ชุมชนจะเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้นั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา

อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้และกลไกภายในชุมชนเป็นหลัก ช่วยให้สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ชุมชนผ่านช่วงวิกฤตไปได้ด้วยดี และเกิดพลังสร้างสรรค์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด อันเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ (พิรธ บุนยรัตพันธุ์, บุญส่ง กวยเงิน และพัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย, 2552 ข) และสามารถยกสถานะของ อบต. ไปเป็นเทศบาลได้

สิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน คือผู้นำที่มีคุณภาพ และสมาชิกที่มีคุณภาพ ชุมชนที่เข้มแข็ง คือชุมชนที่เต็มไปด้วยทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีภาวะผู้นำ สามารถที่จะริเริ่มและกระทำในสิ่งที่สร้างสรรค์ นายก อบต. ในฐานะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นจำเป็นต้องสร้างพลังให้กับชุมชนด้วยเทคนิคการใช้กระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาพลังและเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนตลอดจนได้เรียนรู้ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา สามารถมองเห็นแนวทาง และเชื่อในความสามารถของตนเองและกลุ่ม การมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอในชุมชน และเวทีประชาคมเป็นพื้นฐานสำคัญของชุมชนที่เข้มแข็ง ทำให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคการสื่อสาร กองทัพ ฯลฯ สนใจและสนับสนุนอย่างเหมาะสม ผลักดันให้เกิดการรวมตัวกับเป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชน ในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนทางสังคมอย่างมหาศาล (นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2549) คุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกเป็นพื้นฐานของการแสดงภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การมีความหวัง และมองโลกในแง่ดีสามารถฝึกฝนจนเป็นภาวะผู้นำในระดับสูงที่แสดงพฤติกรรมในการสื่อสารวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน จัดการภาวะวิกฤตได้เป็นอย่างดี ผู้นำที่มองโลกในแง่ร้ายจะมีพฤติกรรมไม่ค่อยยืดหยุ่นในเรื่องของตนเองและองค์การ จัดการแต่สิ่งที่ได้รับสืบทอดและมอบหมายมา ผู้นำที่มีความกระตือรือร้นจะทำงานด้วยเหตุผลอื่นที่นอกเหนือไปจากค่าจ้างหรือสถานภาพ มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะไปสู่เป้าหมายอย่างเต็มพลัง แสดงออกด้วยการมองโลกในแง่ดี และมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะประสบความสำเร็จ (Synder & Lopez, 2002) จึงเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญของผู้นำ

Bass (1998) อธิบายลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่าเป็นบุคคลที่เป็นผู้นำที่สามารถพัฒนาคนในองค์กรให้ประสบความสำเร็จในระดับที่สูงกว่าเดิมด้วยการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealistically Influential) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirationally Motivating) กระตุ้นทางปัญญา (Intellectually Stimulating) และให้การแนะนำโดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individually Considerate) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นภาวะผู้นำที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนพึ่งตนเองได้ในด้านการพัฒนาชุมชน เน้นกระบวนการของการนำเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เริ่มจากการสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องทำการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น เพิ่มโอกาสการรับรู้ ส่งเสริมให้สนใจต่อผลประโยชน์ของส่วนรวมมากขึ้น อีกทั้งยังพัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานให้มีศักยภาพมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถพึ่งตนเองได้ (Self-Help, Self-Reliance) อย่างยั่งยืน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่จำเป็นต้องเปิดโอกาสส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้กระทำการพัฒนาด้วยตนเอง เพื่อให้มีการพัฒนาทางปัญญาด้วยการเรียนรู้ร่วมกันอย่างบูรณาการ การรวมพลังชุมชนเป็นเครือข่าย สร้างบรรยากาศของ

การมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถค้นพบตนเอง ค้นพบพลังชุมชน เพื่อนำไปใช้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม จะเห็นได้ว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถบริหารงานในองค์กรต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี (ณัฐนรี ศรีทอง, 2552) จึงกล่าวได้ว่าผลสำเร็จขององค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในที่นี้ หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถวัดผลสำเร็จได้ด้วยความสามารถของชุมชน (Community Strength) ที่เป็นสิ่งสะท้อนถึงปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนที่บ่งถึงการอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถพึ่งตนเองได้ไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น มีความมั่นคงปลอดภัย มีความรู้สึกรักและหวงแหนชุมชน และมีวิสัยทัศน์ในการคาดการณ์ถึงปัญหา (นภาพรณ์ หะวานนท์, เพ็ญศิริ จิระเดชากุล, สุรวุฒิ ปัดไธสง, นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และปานจักร เหล่ารัตนารพษ์, 2550)

จากที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ อบต. บรรลุเป้าหมาย ในอนาคต คือทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยต้องอาศัยนายก อบต. ที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ทราบว่าคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกทั้งสามประการดังกล่าว มีผลต่อความสำเร็จขององค์การได้หรือไม่อย่างไร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวก และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นผู้นำที่มีศักยภาพในการกระตุ้นประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ร่วมสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกของนายก อบต. ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออก
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกของนายก อบต. ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแสดงภาวะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกให้กับผู้นำชุมชนในทุกระดับ เพื่อเป็นกำลังสำคัญผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
2. เพื่อเป็นแนวทางในศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนให้ปรากฏเป็นรูปธรรม และมีความชัดเจนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

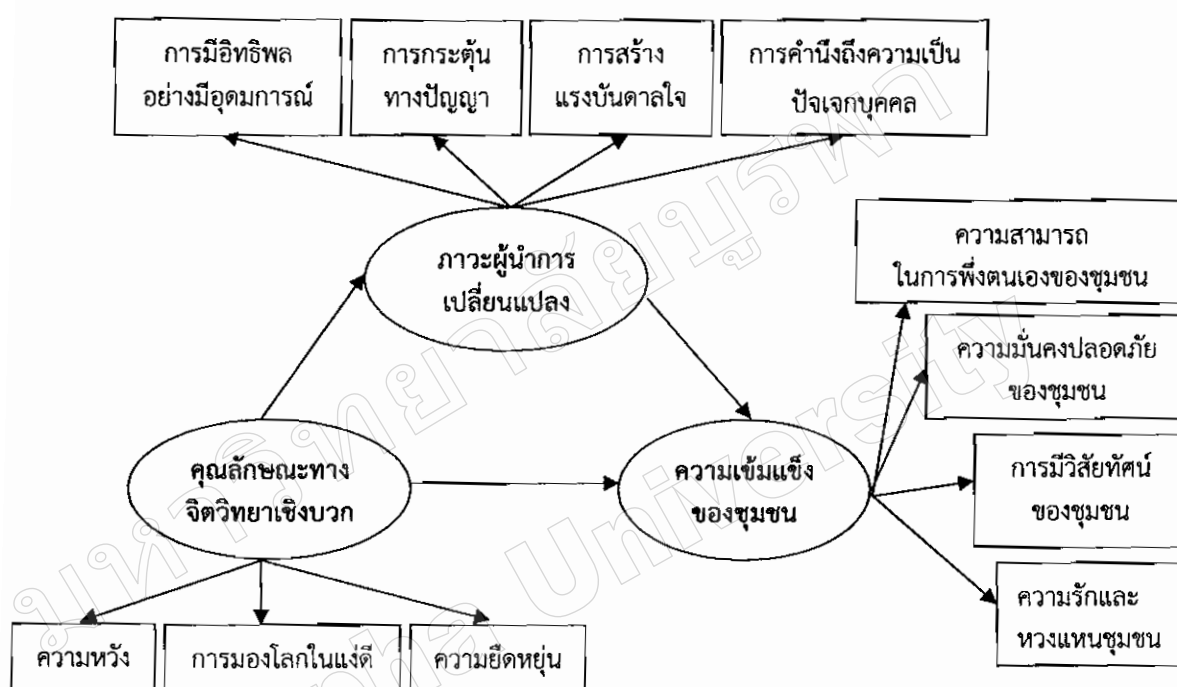
กรอบแนวคิดในการวิจัย

เบส (Bass, 1998) กล่าวว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealistically Influential) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirationally Motivating) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectually Stimulating) และการแนะนำ โดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individually Considerate) ซึ่งเป็นภาวะผู้นำเชิงบูรณาการที่เหมาะสมกับสภาวะการแข่งขันที่องค์กรต้องรับมือกับวิกฤตหรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในยุคสมัยโลกาภิวัตน์ ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สร้างขวัญและกำลังใจให้กับพนักงาน สร้างความผูกพันในองค์กร ทำให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ดี สามารถใช้เครื่องมือการจัดการที่ดี ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย (Bass, Avolio, Jung, & Berson, 2003; Bass & Avolio, 2004; Judge & Piccolo, 2004; Avolio, 2011; DuBrin, 2013; Northouse, 2013; ทิธี และเฮน, 2542, หน้า 35-37; ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2549, หน้า 41; วิเชียร วิทย์อุดม, 2553) และเอกสารงานวิจัยหลายเรื่องกล่าวถึงคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวก (ความหวัง โลกในแง่ดี ความยืดหยุ่น) ว่ามีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำ (DuBrin, 1998; Owen, 2011; Goleman, 2002, อ้างถึงใน สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2550, หน้า 133; ยุทธนา ภาระนันท์, 2551) จิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ซึ่งเป็นศาสตร์ทางเลือกใหม่

ที่ยึดเอาจุดแข็งของมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ความสามารถเชิงบวก และสภาวะจิตใจที่ดีในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ โดยบุคคลที่มีความหวังจะกำหนดเป้าหมายวางแผน และหาวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยการมองเชิงบวก มองอย่างมีความหวัง และมีความยืดหยุ่น ทำให้สามารถการเผชิญกับปัญหานั้นได้ และการรับมือกับวิกฤติต่าง ๆ นานา หาวิธีการทำให้บรรลุเป้าหมายและนำพาองค์กรสู่ความเข้มแข็ง (Seligman, 1998; Snyder et al, 2011; Biswas-Diener, 2010;) จึงส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร (Li, 2002; Peterson et al., 2009; Youssef & Luthans, 2007)

ผลสำเร็จขององค์กรมีมุมมองที่หลากหลายแตกต่างกันบ้าง คล้ายคลึงกันบ้างแล้วแต่ประเภทขององค์กร บางองค์กรวัดที่กำไร รายได้ หรือผลประกอบการ บางองค์กรวัดที่ความสามารถในการให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง บางองค์กรวัดที่ความมั่นคงขององค์กร บางองค์กรวัดที่ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เป็นต้น (Bass, 1998; Youssef & Luthans, 2007; ทิธี และเฮน, 2542, หน้า 20) สำหรับ อบต. เป็นหน่วยปกครองส่วนท้องถิ่นที่เล็กและเข้าถึงได้ง่ายที่สุด มุ่งหวัง การบำบัดทุกข์บำรุงสุขเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด ด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจของประชาชน มากกว่าผลกำไร (สุเมธ แสงนิมนวล, 2552, หน้า 68) ความเข้มแข็งของชุมชนจึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่แสดงถึงความสำเร็จในการพัฒนาท้องถิ่นและเป็นตัววัดประสิทธิภาพของ อบต. ประกอบด้วย ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน ความมั่นคงและปลอดภัยของชุมชน การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน และความรักหวงแหนชุมชน (นภาพร หะวานนท์ และคณะ (2550)

จากแนวคิดข้างต้น ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวก และความเข้มแข็งของชุมชนที่เป็นเป้าหมายหลักของการบริหารงานของ อบต. ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นเหตุผลสนับสนุนการเชื่อมโยงตัวแปรเพื่อสร้างโมเดลสมมติฐานแสดงความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกของนายก อบต. ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โมเดลสมมติฐานการวิจัยแสดงดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 โมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกของนายก อบต. ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานของการวิจัย

1. โมเดลความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกของนายก อบต. ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร อบต. ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอิทธิพลทางตรงต่อความเข้มแข็งของชุมชน
3. คุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลทางตรงและอ้อมต่อความเข้มแข็งของชุมชนโดยส่งอิทธิพลผ่านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร อบต. ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย เป็นสมาชิกและบุคลากรของ อบต. ประกอบด้วยประธานสภา อบต. รองประธานสภา อบต. เลขานุการสภา อบต. สมาชิกสภา อบต. รองนายก อบต. เลขานุการนายก อบต. ปลัด อบต. หัวหน้าส่วนการคลัง หัวหน้าส่วนโยธา ซึ่งเป็นสมาชิกและบุคลากรของ อบต. ในพื้นที่ภาคตะวันออก 7 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง สระแก้ว รวมจำนวน 332 อบต.

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นสมาชิกและบุคลากรของ อบต. ประกอบด้วย ประธานสภา อบต. รองประธานสภา อบต. เลขานุการสภา อบต. สมาชิกสภา อบต. รองนายก อบต. เลขานุการนายก อบต. ปลัด อบต. หัวหน้าส่วนการคลัง และหัวหน้าส่วนโยธา รวมทั้งสิ้น 11 คน ต่อ 1 อบต. ซึ่งเป็นสมาชิกและบุคลากรของ อบต. ในจังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ปราจีนบุรี และ ระยอง ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) รวมจำนวน 220 คน ใน 20 อบต.

3. ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร คือ คุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวก

3.2 ตัวแปรแฝงภายใน 2 ตัวแปร คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความเข้มแข็งของชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หมายถึง หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออก 7 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว ตามการแบ่งภาคภูมิศาสตร์โดยคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2520

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีความเป็นอิสระที่จะกำหนดทางเลือกในการจัดการกับปัญหาและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นชุมชนที่มีความมั่นคงปลอดภัย มีวิสัยทัศน์และมีความเข้าใจในปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ ด้วยการแสดงความเป็นเจ้าของชุมชน รวมทั้งมีความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนชุมชน

ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต. มีความเป็นอิสระที่จะกำหนดทางเลือกในการจัดการกับปัญหาและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยไม่หวังพึ่งพิงภายนอก มีอำนาจในการต่อรองเพื่อให้เป็นไปตามเจตจำนงของชุมชน ปฏิเสธข้อเสนอสื่อที่ไม่มีประโยชน์อย่างแท้จริง บริโภคผลผลิตที่ได้ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งสามารถระดมทุนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อชุมชนได้ ไม่ต้องรอทุนจากภายนอก

ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต. ปลอดภัยจากอุบัติเหตุและอาชญากรรม และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วยการที่คนในชุมชนมีความใกล้ชิดและไว้วางใจกัน ไม่มีการทำลายสมบัติสาธารณะ ทุกคนมีสิทธิในการใช้

ทรัพยากรชุมชนได้โดยปราศจากอิทธิพลที่ไม่เป็นธรรม มีระบบความช่วยเหลือให้คนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ไม่มีอาชญากรรมและอุบัติเหตุเกิดขึ้นในชุมชน

การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต. มีความเข้าใจในปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ สามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มองเห็นแนวทางแก้ปัญหาของชุมชน และสามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางของชุมชนในอนาคตได้ โดยสามารถวางยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

ความรักและห่วงแหนชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต. แสดงถึงความเป็นเจ้าของชุมชน มีความภาคภูมิใจ และตระหนักในศักดิ์ศรีของชุมชน ร่วมกันสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง เยาวชนรู้ภูมิปัญญา ประเพณี และพิธีกรรมของชุมชนที่มีมาแต่เดิม และมีส่วนร่วมในการทำให้ภูมิปัญญา ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนยังดำรงอยู่

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) หมายถึง การแสดงออกของนายก อบต. ที่แสดงให้เห็นการจัดการหรือการทำงาน เป็นกระบวนการที่ผู้นำสามารถเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงผู้ร่วมงานให้ใช้ความสามารถสูงขึ้นกว่าที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในการกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของตนไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มหรือสังคม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence หรือ Charisma Leadership) หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตนเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และมีเสน่ห์ ทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อร่วมงานกัน ผู้ตามจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือนกับผู้นำและต้องการเลียนแบบผู้นำ

การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation) หมายถึง การที่ผู้นำจะประพฤติในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตาม โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การให้ความหมายและท้าทายในเรื่องราวของผู้ตาม ผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team Spirit) ให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะทำให้ผู้ตามสัมผัสกับภาพอนาคตที่งดงาม

การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) หมายถึง การที่ผู้นำมีการกระตุ้นผู้ตามให้คิด และตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม ทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ โดยผู้นำมีการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) หมายถึง ผู้นำจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ช (Coach) และเป็นที่ปรึกษา (Advisor) ของผู้ตามแต่ละคน เพื่อการพัฒนาผู้ตาม ผู้นำจะเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการของปัจเจกบุคคล เพื่อความสัมฤทธิ์ผลและเติบโตของแต่ละคน ผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานให้สูงขึ้น

คุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) หมายถึง กระบวนการทางจิต (ความคิด ความรู้สึก) และการแสดงออกที่เป็นไปในทางบวก ทางนำขึ้นชมยินดี มีคุณค่า (Value) การมองโลกทางบวกของนายก อบต. ได้แก่ ความหวัง การมองโลกในแง่ดี และความยืดหยุ่น

ความหวัง (Hope) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกด้านบวกต่อจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย (Goal) ของตนเองว่าจะสำเร็จได้ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจ ความมุ่งมั่นพากเพียร (Willpower) ในการค้นหา และทำตามกระบวนการวิธี (Way Power) ด้วยความกระตือรือร้น อดทน รู้จักผ่อนหนัก ผ่อนเบา ฉลาด และเข้ากับผู้อื่นได้ดี เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

การมองโลกในแง่ดี (Optimism) ความสามารถของบุคคลในการคาดหวังผลลัพธ์ที่ดี ท่ามกลางอุปสรรคปัญหา เป็นมุมมองที่เชื่อว่าโลก บุคคล และเหตุการณ์นั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่ดีต่อกัน จึงย่อมเกิดผลอันดีในที่สุด บุคคลที่มองโลกในแง่ดีจะมีแรงจูงใจในตนเอง มีวิธีการแก้ปัญหา รวมถึงการจัดการกับสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นกับตนเอง ด้วยความคิดบวก ความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพที่เป็นมิตร ยิ้มง่ายอารมณ์ดี และแก้ปัญหาได้ดี

ความยืดหยุ่น (Resiliency) หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถด้านบวกในการต้านทาน และรับมือกับความเครียดและอุปสรรคปัญหา อีกทั้งสามารถกลับคืนสู่สภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว หลังเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก บุคคลที่มีความยืดหยุ่นจะมีความมุ่งมั่น พยายาม ต้องการความสำเร็จ มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน มองการณ์ไกล มีพลัง และมีภาวะผู้นำ